

Karl Marx Basın özgürlüğü ve sansür

Marx doktorasını aldıktan sonra, üniversitede öğretim üyesi olmak istedi, fakat Hegelciler, genç-Hegelciler ve Alman devleti için tehlikeli görülen insanlar, 1980 Türkiyesi'nde yapıldığı gibi, üniversitelerden atıldığı ve üniversiteye alınmadığı, onların yerine “yaşasın vatan, millet ve Prusya” diyen çıkarıcı, kurnaz, sahtekâr, kendi çıkarı için “millet ve devlet” bahanesiyle anasını bile öldürecekler ile üniversiteler doldurulduğu için, Marx üniversiteye giremedi. Bunun üzerine, gazetecik mesleğini seçti. 1842'de, muhalefetteki radikal burjuva iş adamları tarafından kurulan ve desteklenen *Rheinische Zeitung*'da önce yazamaya başladı ve sonra gazetenin yazı işleri yöneticiliğini yaptı.

Marx 1842'de gazetecilik işine başladığında Basını sansür konusu önemli konulardan biriydi. Marx resmi devlet organı olan gazetede (*Preussische Allgemeine Staats-Zeitung*) sansürü destekleyen yazılara karşılık veriyor ve parlamentodaki sansür yasalarıyla ve basın özgürlüğüyle ilgili tartışmaları analiz ediyor ve eleştiriyordu. Sansürü savunan lobinin mantıksız ve lütuf gösteren duruşunu yeriordu.

Gazeteci olarak Marx belki de ilk “araştırmacı gazeteci” olarak nitelenebilir: Marx'ın, yönetsel kararları eleştiren ve haksızlığa harşı gelen ilk makalelerinden biri, ormanda yerdeki ağaçları “çalan” Prusyalı köylülere verilen cezadaki adaletsizlik üzerine olmuştur.

Marx gazeteci olarak çalıştığında, yazısının basılması için yazdıklarını önce devlet tarafından atanmış bir sansürcüye (polise) götürmesi ve onun sansüründen sonra “kötü şeylerden” arınmış olarak yayınlanması gerekiyordu. O sırada Kıta Avrupa'sındaki tüm ülkelerdeki gazetecilerin önünde iki seçenek vardı:

- (1) Bir zamanlar feodalizme karşı kapitalist mücadelede yaptığı gibi, günümüzde dördüncü güç olarak nitelenen biçimde işini yapmak, ya da,
- (2) Günümüzde yaygın bir şekilde olduğu gibi sistemin savunuculuğunu yapmak ve statükoyu korumak.

Birinci seçeneği seçenler için cezalar ve ülkeden sürülme vardı. İkinciye seçenler için para, kolaylıklar ve imtiyazlar vardı. Marx eleştireldi, öfkeli ve polemige girerek yazıyordu. Eşi Jenny ona etkili olabilmesi için ılımlı olmasını öneriyordu 1844 Haziran'ındaki mektubunda (Marx, 1974: xii):

Çok kızgın ve tahrik edici yazma. Diğer yazılarının ne denli etkili olduğunu biliyorsun. Nazikçe ve olgulara dayanarak veya şakacı ve hafif yaz...Üniforma bol geliyorsa ve sıkıca bağlanmamışsa ne fark eder ki... Kuşakları gevşet, kravatını çöz ve şapkanı yukarı kaldır ---bırak ortaçlar özgürce aksın ve kelimeleri kendileri arzu ettikleri gibi yerleştire. Seninki gibi bir ordu haddinden fazla katı yürümemelidir.

Marx sert savaşçı olmaktan geri durmadı. "*Filozoflar sadece dünyayı çeşitli şekillerde yorumluyorlar, önemli olan, her nasılsa, dünyayı değiştirmektir*" diyen Marx sadece "*kalemle yazanlar*" olarak nitelediği gazeteci türünü aşağılık olarak gördü. Onun için gazeteci savaşa, mücadeleye kendini adayandır.

Marx gazeteci olarak yazdığı yazılarda o zamanın önemli konularını ele alıp işledi. Bu yazılarında özgürlükçü ve hümanist bir insan vardır. Ona göre gerçek/doğru hükümete ait olan bir mal değildir, evrenseldir ve insanlığa aittir. Ama egemen örgütlü gerçeklerde Marx her gün yazdıklarını Prussia devletinin bir sansürçüsüne okutmak zorundaydı, aksi takdirde yazısı basılmazdı. "Aptal bir bürokrat olarak nitelenen" sansürçü, Marx'ın yazılarının üstünü çizerken, aslında hemen her bürokrat (ve statükonun her gazetecisi ve editörü gibi) yaptığını meşrulaştıracak en önemli gerekçeyi de sunuyordu. Bu gerekçe, kendini materyal olarak üretme olanakları elinden alınmış ve kendini efendisini çıkarına adanmış bir kölebaşının, kendini yeniden üretme koşullarını ona sağlayan efendilerinin getirdiği baskı ve terörün onun (ve hemen herkesin) bilincinde oluşturduğu "gerçeği" ortaya koyuyordu: "*Şimdi, bu benim ekmeğimi kazanma meselem, şimdi her şeyi çizip atıyorum*" (Marx, 1974: xviii).

Her gün sansür ile birebir muhatap olan Marx, basın özgürlüğü için mücadele verdi ve basın özgürlüğüyle ilgili yazılar yazdı. Bu yazıları "Marx on the Freedom of Press and Censorship" adı altından basıldı.

Marx 1840'lardaki yazılarında ilgisini özgürlük üzerinde toplamıştır. Çünkü onun için özgürlük demokratik yaşam biçimini ön koşuludur. Bu görüşü nedeniyle, gazeteci olarak yazdıklarında, özgür basın fikrini şiddetli bir şekilde savunur. Marx için basın insanların entelektüel yaşamlarını iletiştiği en genel yoldur. Basın bir kişinin ününe bakmaz, sadece haber almanın (istihbarat) ününü bilir (RZ, 19/5/42; Fetscher, 1969: 94).

Marx "Sixth Rhine Province Assembly" meclisinin kararına karşı tartışma sunan ve basın özgürlüğü ve sansür konusunu ele alan makaleler yazmıştır. Marx 5 Mayıs 1842'de basılan ilk makalesinde Prusya sansürünü ve devletin resmi gazetesinin savunusunu eleştirmiştir. 8 Mayıs'ta "Özgür Basının Muhalifleri" makalesinde Prusya hükümetiyle Katolik kilise arasındaki çatışma üzerinde durmuştur. 10 Mayıs'taki makalesi Meclisin (Rhine Province Assembly) ağaç hırsızlığı tartışmasına ayrılmıştır. 12, 15 ve 19 Mayıs tarihlerinde yazdıkları sansür ve özgürlük üzerinde durmuştur. Bu makaleler Marx'ın Rheinsche Zeitung für Politik gazetesindeki ilk yazılarıdır.

Gazeteye 1842'de yazmaya başlayan Marx, Ekim 1842de gazetenin editörü oldu. Reformist ve ilerici çevrelerin Marx'ın yazıları hoşuna gitti ve bunu Marx'a belirttiler.

Gazete muhalif Rhein burjuvazisinin reformist organıydı. Marx ile gazete devrimci-demokratik (komünist değil) şekil aldı. Bu durum Mart 17 1843'de istifaya zorlanmasını getirdi ve istifasıyla sonuçlandı. Fakat bu istifa gazete üzerindeki baskıyı sona erdirmeyi ve finans desteğini de yitiren gazete hemen kapandı.

Marx gazetede sürdürdüğü kampanyada iki siyasal amaç üzerinde duruyordu: Birleşmiş ve demokratik bir Almanya ve dışarıda devrimci insanları destekleme ve devrim düşmanı Rusya'ya karşı savaş. Gazetede çalışanlar Jacobinlerin kırmızı berelerini giyen militan işçilerdi. Marx baskı altında, son destekleyici hissedarları da çekilince, gazeteyi kapatırken ebedi mesajı aynıydı: "*emancipation of the working class.*" 1848 Fransız devrimi kaybettiğinde, Marx gazetede yazısıyla yenilgiye uğrayan başkaldırcıları kutluyordu ve Engels Almanya'da ve muhtemelen tüm Avrupa'da proletaryayı destekleyen tek gazete olduklarını söylüyordu.

Marx, Köln'de the Neue Rheinische Zeitung gazetesini Haziran 1848de çıkarmaya başladı. Köln Almanya'nın o zaman en ilerici ve endüstri şehriydi. Marx'ın yönetimindeki gazete o zamanın en meşhur gazetesi oldu. Gazete Mayıs 1849 başkaldırıları sırasında Marx Prusya'dan atıldığında kapandı. Marx bu gazetede "Redakteur en Chef" olarak çalıştı. Gazetenin altı editörü

vardı: Friedrich Engels, Heinrich Bürgers, Ernst Dronke, Georg Weerth, Ferdinand Wolff, and Wilhelm Wolff. Engels o bir seneye yakın zamanı “basın özgürlüğünü yaşadıkları ve kullandıkları zaman” olarak nitelemiştir (Hardt, 1992).

Demokratik bir sosyal ve siyasal varoluş için, basın özgürlüğü, toplanma ve dernek gibi birlik kurma özgürlüğü gibi anayasal ön koşullar, burjuvanın kendisi veya işçi sınıfı için kazanmada başarısız olduğu haklardı.

Onun yerine, demokrasiyi, proleter karakteri vurgulayan demokrasiyi, savunmak Neue Rheinische Zeitung gazetesinin editöryal görevi oldu (Fetscher, 1969, 146).

Marx 1949 Paris’e döndü ve aynı yıl Paris’ten de sürülünce Londra’ya yerleşti. Orada the Neue Rheinische Zeitung gazetesini aylık olarak çıkarmaya başladı. Aynı zamanda da British Museum kütüphanesinde siyasal ekonomi çalışmaya başladı. Library. Bu sırada the New-York Daily Tribune gazetesine yazı yazıyor ve Avrupa siyasal editörü olarak çalışıyordu. Marx diğer Amerikan gazetelerine de zaman zaman yazılar yazmıştır. Amerikan gazetecilerinin mülakatını kabul etmiştir. 1851-1861 yılları arasında New York Daily Tribune gazetesine Avrupa’dan yazdığı yazılar arasında Rus-Osmanlı savaşı haber ve yorumları bulunmaktadır. Bu yazılarında, genellikle somut durum analizi yapmaktadır.

Gerçi Marx 1860lara kadar gazetecilik yaptı, çeşitli gazetelere yazılar yazdı, fakat 1940lardan sonraki çalışmalarının hiçbirinde basın özgürlüğü ve sansür konusunu herhangi bir şekilde ve liberal çoğulcu bakış açısıyla ele alan bir çalışma yapmadı.

Zaten Marks, 1940ların ortalarından itibaren yasaların ve düşüncelerin üzerinde duran bir hukukcu, mekaniksel materyalist ve idealist Hegelci yaklaşım tarzını terk etti ve eleştirdi.

Engels, Marx’ın toplumların gelişmesini analiz etme ve anlamak için gerekli bilginin siyasal ekonomide olduğuna karar verdiğini belirtmektedir, çünkü insan gelişmesinin tarihsel sürecini anlamada devlet yerine sivil toplum alanı anahtar tutmaktadır.

Almanya’da barınamayan Marx, gazetecilik serüveniyle birlikte kısa zamanda Avrupa devletleri tarafından istenmeyen adam ilan edilir. Böylece, Marx’ın Avrupa’da bir ülkeden diğerine gidip gelişi başlar. Marx siyasal ekonomi çalışmak için Fransa’ya gider. Son durağı İngiltere olur.

ÖZGÜRLÜK

Marx için özgürlük insanın özüdür, özündedir. Bu nedenle, özgürlüğün karşıtları bile özgürlüğün gerçeğine karşı savaşırken bile özgürlüğü yerine getirirler; İnsan doğası için takı olarak reddettikleri özgürlüğü, kendileri için en değerli takı/süs eşyası olarak ayırmak isterler (Marx, 12 Mayıs, 1842)

Marx'a göre "özgürlük, kendini ister baskı makinesinin mürekkebinde, bir toprak parçasında, bilinçte veya siyasal mitingde ifade etsin, özgürlük olarak kalır (Marx, 19 Mayıs, 1842). Dolayısıyla, 6. Rhine Meclisindekiler, basın özgürlüğünü mahkum ederken, kendilerini mahkum ettiler. Eğer sansür adaletle aynı şey olsaydı, bu bir zorunluluk olmayan olgu olarak kalırdı. Ama, bunu ötesinde, özgürlük sadece benim hayatımın ne olduğunu içermez, aynı zamanda nasıl yaşadığımı içerir; sadece özgür olanı yaptığımı değil, aynı zamanda özgür olarak yaptığımı içerir. Aksi takdirde, bir mimar ile kunduz arasında bir kunduzun kürklü bir mimar ve mimarında da kürksüz bir kunduz olması dışında ne fark olacaktı ki? (Marx, May 15 1842).

Marx için ne zamanki bir özgürlük biçimi reddedilirse, genel olarak özgürlük reddedilir ve ondan sonra özgürlük varmış görünüşüne sahip olur. Özgürlüğün yokluğu kuraldır ve özgürlük istisnadır, tesadüfi ve keyfi oluştur (Marx, 19 Mayıs, 1842). Marx, özgürlüğü kendilerine ayıran ve diğerlerini bundan mahrum bırakmaya çalışan baskı yapısının taşıdığı düşünce tarzını ve sunduğu gerekçeleri şu şekilde açıklar ve eleştirir: Bu beyler, özgürlüğü mantığın evrensel ışığındaki doğal bir hediye olarak değil, yıldızların özel olarak olumlu takımının doğa üstü hediyesi olarak görürler. Özgürlüğü sadece belli kişilerin ve sosyal güçlerin bireysel karakteri olarak kabul ederler. Bu nedenlerle, bu beyler evrensel mantığı ve evrensel özgürlüğü, "mantıksal olarak inşa edilmiş sistemlerin" kötü fikirleri ve hayaleti arasına sokarlar. İmtiyazlıların özel özgürlüğünü korumak için, insan doğasının evrensel özgürlüğünü yasaklarlar. Ayrıca, bu beylerin modern devlet içindeki gerçek pozisyonları, bu pozisyon için taşıdıkları düşünceye hiç tekabül etmediği için, gerçek dünyanın ötesinde yaşadıkları için ve, bunların sonucu olarak, kendi faaliyetlerinden memnun olmadıkları için, kaçınılmaz olarak diğer dünyanın teorisine, ellerindeki dine başvururlar (Marx, 10 Mayıs, 1842).

Marx'a göre, özgürlüklerin her kısıtlanması gücü ellerinde tutanların bir zamanlar özgürlüğün kısıtlanması gerektiğine inanmalarının ve bu inançlarının sonraki görüşlerinde yol gösteren prensipler olarak hizmet ettiğinin gerçek göstergesidir.

BASIN

Marx için basın “halk iletişimi” (kamusal iletişim) aracıdır. Marx (ve özgürlük arayan 19 yüzyıl gazetecileri ve aydınları) için teori ve pratikteki diğer bir amaç, “gerçek” olanı, “doğru” olanı takip etme, aramadır. Bu amaç toplumdaki sosyal, ekonomik ve siyasal çevrenin gazetecilik ve gazeteciler için biçtiği görevdir (RZ 8, 8/1/43; Fetscher, 1969, 122).

Marx basını “basın bireylerin entelektüel oluşlarını iletişibildiği en genel yoldur. Kişiler için saygıya sahip değildir, sadece haber almaya/akıla saygılıdır” diye açıklar (Marx, 19 Mayıs 1842). “Entelektüel iletişim yeteneğini/gücünü resmi olarak özel dış ifadeler tarafından saptanmasını ister misin?” diye soran Marx, bu sorusuna şöyle yanıt veriyor: Başkaları için olamayacağımı, ben olamam ve kendim için olamam. Eğer başkaları için manevi güç olmama izin verilmezsem, kendim için manevi güç olma hakkına sahip olamam (Marx, 19 Mayıs 1842).

Gazeteye ve fikirlerin özgür akışının korunmasına değer verme açık bir kamusal/halk alanı boyutlarını gerektirir. Basın özgürlüğü karşıt fikirlerin ifadesi için zorunlu koşuldur. Bu koşul olmazsa, gazetecilik yapılamaz. Fakat Marx özgür bir Almanya ve hatta Kıta Avrupa’sı bulamaz. Sürekli sürülür, tehdit ve baskı altındadır. Marx’a bunu “Almanlar fikirlere o kadar çok saygı gösterirler ki ender olarak fikirleri gerçekleştirirler (19 Mayıs 1842).

Marx Prusya’da gazetecilerin iç ve dış haberlerdeki zıt tutumlarını eleştirir: Dışarıdan verilen haberlerin “gerçek yalanlar” olduğunu ve yalanın gerçeğin yerine geçirildiğini belirtir. Buna karşı kamu otoritelerinin bir şey yapmadığını, fakat benzeri iç haberlerin kınamayla, mahkum etmeyle ve sansürle karşılandığını belirtir. Gazetecilerin dışarıdaki durumları okuyucularıyla paylaşırken, içerideki durumlara aynı yaklaşmamasını eleştirir: what is wrong with a press that attempts to share volatile situations and activities abroad with its readers--history in the making--through news from far-away places, while rejecting the representation of similar historical processes in its domestic coverage (RZ 8, 8/1/43; Fetscher, 1969, 122)?

Gerçeğin haberini verme gerçeği dokümanla ortaya koyma sürecine ışık tutma kadar anlamlı olmayabilir. Çünkü gerçeği inşa çok zordur. Marx’a göre gerçek, olgunun kendisinden fazla birşeydir; keşfetme eylemidir; gerçeğin araştırılmasının kendisi dürüst olmalıdır; gerçek araştırma, bağıntısız parçaları sonuçlarda birleştirilerek açıklanan gerçektir (Fetscher, 1969, 23).

1840'lar Prusya'da gazeteler ve süreli yayınlar üzerindeki sansür ve prusya otoritelerinin basın üzerindeki baskısı istedikleri editörü çalıştırma ve resmi kararlara itirazsız uymaya kadar gidiyordu. Marks resmi otoritelerin basın yöneticilerinden bilimsel uzmanlığı olan ve "sadık düşünceye sahip" "saygın editörler" çalıştırmalarını istemeleriyle alay etmiştir. Marx sansürcülerin böyle bir uzmanlığa sahip olup olmadığını ve eğer sahipse, neden yazar gibi davranmıyorlar? diye sorar (Fetscher, 1969, 36).

Marx gazeteci olmayla ilgili tedbirlere bakarak sorar: O zaman, kim gazeteci olma hakkına sahiptir? Resmi belgeler "yetkili" ve "yetkisiz" bireylerden bahsetmekte ve uzmanlaşmayı, örneğin eşitli alanlarda yazma sertifikasını, önermektedir. Marx, alaylı bir şekilde, ayakkabılar hakkında yazmak için ayakkabıcılara yetki verilmesini belirtir ve yetkinin, "yetkili" ve "yetkisiz" okuyucuların yaratılmasıyla sonuçlanan bir entelektüel pratik belirlemesi getireceğini söyler. Alaya devam ederek, "sadece yetki verilen yazarların kendi çalışmalarını satın alma ve okumaya izin verilmesi oldukça uygundur" der. Benzer şekilde, yurttaşlar, uzmanlık alanlarına ve yazdıkları konulara göre, basına hem yetkili hem de yetkisiz katkıda bulunanlar olur.

Sansür ve baskı altındaki Alman basını pasif, etkisiz ve sansürden ve hükümet tarafından kapatılmaktan korkuyordu. Marx basını bu tutumu nedeniyle eleştirir: Günlük "Alman basını, güneşin altındaki en zayıf, en uyusuk ve ürkek kurum! En büyük haksızlıklar gözleri önünde olabilir veya ona karşı haksızlıklar yapılabilir." Bunun karşısında sessiz ve sır tutan bir şekilde kalır. Bu durumu basından asla duyamazsınız. Aslında, askeri sansürcüler tarafından sansür güçlendirildiğinde, bu değişikliklere Alman basını hemen hemen hiç reaksiyon göstermez. Sanki normal/doğal bir şeymiş gibi karşılar (Marx, 15, Mart, 1849; Fetscher, 1969: 182-183).

Marx basın üzerindeki Prusya denetimindeki aşırılıkları, sansür faaliyetlerini, enformasyonun gizlenmesini, basının nasıl düzenleneceğiyle ilgili önerileri teşhir eder, onlarla alay eder ve eleştirir.

Marx aynı zamanda Alman basınının katı kontrolü olmazsa, Alman monarşisinin tehlikeye düşeceğinin de farkındadır. Çünkü özgür basın demokratik prensiplerin ve pratiklerin yükselmesi demektir (Marx, 27 nisan, 1849; Fetscher, 1969: 200).

ÖZGÜR BASIN

Marx'ın 5 Mayıs ile 19 Mayıs 1842'deki ve sonraki gazete makaleleri bireysel ve kolektif sosyal, siyasal ve ekonomik özgürlük bağlamında basın özgürlüğünü savunan tartışmalar sunar.¹

Marx için basın koşulsuz özgür olmalıdır: Özgür basın halkın ruhunun her yerde tetikte olan gözüdür, halkın kendine inancının materyalleşmesidir, bireyi devlet ve dünyayla bağlayan zarif bağdır; maddi mücadeleleri entelektüel mücadeleye dönüştüren ve kaba materyal biçimlerini idealleştiren materyalleşmiş kültürdür. Halkın kendine dürüstçe itirafıdır ve itirafın gınahtan kurtarma gücü çok iyi bilinir. Halkın kendini içinde görebileceği ruhsal aynadır, ve kendini soruşturma bilgeliğin ilk koşuludur. Çok yönlüdür, her yerdedir, her şeyi bilir. Daima gerçek dünyaya fıskırıp akan ve geriye kendisine akan ideal dünyadır.²

SANSÜR

İlkokul öğretmenlerimiz bize “konuştuğun gibi yaz, ve yazdığın gibi konuş” diye öğretti. Sonradan bize şöyle denilir: Sana buyrulmuş olanı söyle ve diğerlerinden sonra tekrarladığımı yaz” (Marx, 19 Mayıs, 1842).

¹ Marx'ın bu açıklamasına baktığımızda, İstanbul gazetelerini ve televizyonlarını biçimlendirenlerin ve onları savunan çıkar sahiplerinin ruhlarının ne denli karanlık, ne denli çirkin, ne denli aşağılık, ne denli kötü olmadığını görürüz herhalde.

² Marks günümüzdeki yaygın gazeteleri görseydi, endüstriyel materyal ilişkilerin getirdiği egemen düşünsel üretimin, bu söylediklerinin tam tersine, basın özgürlüğünün artık medyanın materyal çıkar sağladığı diğer endüstrilerle birlikte kendi çıkarını gerçekleştiren “imtiyazlıların özgürlüğü” olduğunu görürdü. Yani, günümüzde basın özgürlüğü, öznel çıkarları peşinde koşan gazetecilerin ve akademisyenlerin kapitalistlerle kurduğu çıkar ortaklığıyla (ki bu gazeteciler ve akademisyenler arasında kral sofrasının kırıntıları için yapılan yarışır) oluşturduğu “imtiyazlılar için ve imtiyazlılara ait özgürlük” savunusu biçimine dönüştürülmüştür. Basın özgürlüğü, Marks'ın da açıkça vurguladığı gibi, örgütlü sansüre karşı verilen ve genel özgürlüktür. Bu da ancak, medyadaki üretim ilişkilerinin karakterinin bu özgürlüğün gelişmesine izin verecek bir biçimde dönüşüme uğramasıyla mümkündür. Yoksa, basın etiği, basın kanunu gibi mekanizmalar, mekaniksel materyalizmin kurnazca kurduğu tuzaklardır, kandırma yollarıdır, meşrulaştırma araçlarıdır.

Marx'a göre sansür özgürlük fikrinden çıkıp gelmez. Sansür baskı yoluyla uyma, rıza, katılma arar ve ister. Sansür basının karakterine aykırıdır, basının kendi karakteriyle çelişir. Sansür düşüncelerin açıkça alışverişine karşı direnir; her tür eleştiri nosyonuna, entelektüel yorumlamaya ve yansıtma sürecine karşıdır. Sansürün karşı olduğu ve engellemeye çalıştığı her şey entelektüel çalışmanın ve basının pratiklerinin kendi içinde, doğasında vardır.

Marx gerçi sansürün yasa olarak var olduğunu, fakat yasal olmadığını belirtir: Sansür yasa değil, polis tertibidir, emridir, düzenidir. Marx'a göre, yasa olarak sansür yoksul ve yoksun düzenlemedir, çünkü başarmak istediğini başaramaz ve elde ettiğinde de başarılı olmayı istemez.

Her sansürden geçmeyen basılı sansür sadece basın için değil aynı zamanda toplumun geneli için de zararlıdır. Sansür altında sansürlenmemiş olarak çıkan basının karakteri şüphelidir ve güven sorunu yaşar

Sansür ve basın arasındaki mücadele, iyi ve kötü basın arasındaki bir mücadele değil mi?

Sansür mücadeleyi ortadan kaldırmaz, tek taraflı yapar. Açık mücadeleyi gizli bir mücadeleye dönüştürür. Prensipler üzerindeki mücadeleyi, prensibi olmayan güçlüye karşı güçsüz bir prensip mücadelesi yapar.

Sansür devletin/hükümetin tekelindeki eleştiridir. Eleştiri, eğer gizliyse, eğer kuramsal değil fakat pratiksel ise, eğer tarafların üstünde değil de kendisi bir taraf ise, eğer mantığın/akılın keskin bıçağıyla değil de keyfiliğin kör makasıyla çalışıyorsa, eğer sadece eleştiri yapıyor ama eleştiriye Kabul etmiyorsa, rasyonel karakterini yitirmez mi? (Marx, 19 Mayıs, 1842).

Prusya sansürü ve gazetelerin durumu

Mart 1842de, resmi devlet gazetesi "Preussische Allgemeine Staats-Zeitung" "hükümetin gerçek niyetini halka anlatma" gerekçesiyle devlet sansürünü destekleyen, yukarıda da örnekleri verilen, yazılar yazmaya başladı. Marx bu gazeteyi ve Meclisin aldığı sansür kararlarını eleştirdi (Marx, 5 Mayıs, 1842):

Yeni sansür talimatları yayınlandı. Gazetelerimiz dış görünüşü ve geleneksel özgürlük biçimini benimsemeleri gerektiğine inandılar. The Preussische Staats-Zeitung, gazetesi de, uyanmak zorunda kaldı ve bir çeşit liberal, en azından bağımsız fikirlere sahip olmaya uyanmak zorunda kaldı. Staats-Zeitung gazetesi bu vuruştan kendine gelemedi. Önce bu gazete şu soruyla geldi: "What use has the greater freedom from censorship been to you Prussian newspapers?"

Belli ki, söylemek istediği şudur: Yıllardır sansüre sıkı sıkıya uymanın bana faydası ne olmuştur? En titiz ve yoğun denetime ve muhafızlığa rağmen ben ne oldum? Ve şimdi bana ne olacak? Yürümeyi öğrenmedim ve sansasyon-seven halk kalça kemiği yerinden çıkan kişiden zıplayarak havada ayaklarını birbirine vurmasını bekliyor.

Dolayısıyla, senin için de olacak mı, kız kardeşim! Hadi zayıflıklarımızı Prusya halkına itiraf edelim, fakat itirafımızda diplomatik olalım. Onlara, gazeteleri için ilginç olmadığımızı açıkça söylemeyeceğiz.

Onlara, eğer Prusya gazeteleri Prusya halkı için ilginç değilse, Prusya devletinin gazeteler için ilginç olmadığını söylemeliyiz.

Sansüre gerekçe: insanın kötü, olgunlaşmamış ve kusurlu olması

Marx Meclis konuşmacısının sansür için sunduğu gerekçeleri ince ve alaylı bir şekilde eleştirmiş ve bu gerekçelerin geçersizliğini ortaya koymuştur.

Konuşmacının gerekçesi: İnsan, birey olarak ve kitle halinde, daima aynıdır. Doğası nedeniyle kusurlu ve hamdır ve gelişmesi sürdüğü sürece eğitime ihtiyacı vardır. Eğitilmesi ölümüyle son bulur. Eğitim sanatı yasaklanmış eylemleri cezalandırmayı içermez. Onun yerine, iyi etkileri öne çıkarmayı ve kötü olanlardan uzak tutmayı içerir. Kötünün siren müziği kitleler üzerinde güçlü etkilere sahiptir ve gerçeğin basit ve ciddi sesine karşı gelir. Bunun üstesinden gelmek zordur. Kötü basın insanların ihtiraslarına/tutkularına hitap eder. Amacı mümkün olduğu kadar çok kötü prensipler ve kötü düşünceleri, fikirleri yaymaktır. Öte yandan, iyi basın daima savunma durumundadır. Etkisi, düşman bölgesinde anlamlı hiçbir ilerleme elde etmeksizin, savunma, dizginleme, birleştirme, pekiştirme olabilir. Dış koşulların bunu daha da zorlaştırmaması iyi bir şansır.

Marx'ın değerlendirmesi: Eğer insan ırkının olgun olmaması basın özgürlüğüne karşı gelmek için gizemli neden ise, o zaman her seviyede sansür insan ırkının olgunlaşmasına karşı oldukça makul araçtır. Süregiden gelişme kusurlu. Gelişme ölümle son bulur. O halde, insanları bu kusurlu durumundan kurtarmak için öldürmek oldukça uygun olacaktır. En azından, konuşmacı basın özgürlüğünü öldürme sonucuna varıyor. Bu görüşe göre, gerçek eğitim bir kişiyi bütün hayatı boyu bir beşiğe bağlamayı içerir, çünkü yürümeyi öğrenir öğrenmez, düşmeyi de öğrenir. Düşme ile yürümeyi öğrenir. Fakat eğer biz hepimiz kundak elbiseleri içinde kalırsak, bizi kim kundakla saracak? Eğer biz hepimiz beşikte kalırsak, bizi kim sallayacak? Eğer hepimiz

mahkumsak, hapishane gardiyanı kim olacak? İnsanların kusurlu olduğu iddiasına devam edersek: İnsanların kusurlu olduğu iddiası kusurlu, hükümetler kusurlu, meclisler kusurlu, basın özgürlüğü kusurlu, insan varlığının her alanı kusurlu olur. Bu nedenle, bu alanlardan biri bu kusur nedeniyle var olmayacaksa, hiçbirinin var olmaya hakkı kalmaz, genel olarak insan var olma hakkına sahip olmaz. Marx İnsanın kusurlu/hatalı/noksan olmasıyla ilgili gerekçeleri çürütürken, “bu kusurlar arasında, neden özgür basın mükemmel olmak zorundadır? Kusurlu/yetersiz bir yerel devlet, mükemmel basın talep ediyor? Kusurlu/yetersiz olan, eğitim gerektirir. Eğitim de insan, dolayısıyla kusurlu/yetersiz değil mi? Eğitimin kendisi de eğitim gerektirmez mi? Kendi varoluşuyla insan olan her şey kusurluysa/yetersizse, her şeyi birleştirip, iyi ve kötü. Gerçek ve sahte her şey için aynı saygıyı göstermemiz gerekmez mi? her şeyin kendisinden kusurlu/yetersiz olduğu fikrinin kendisi tüm kusurların/yetersizliklerin içinde en kusurlu ve yetersiz olandır” diyen Marx, devam eder: Bu nedenle, biz şeylerin varlığını değerlendirme ölçüsü olarak fikrin içsel özünü almalıyız. O zaman, tek taraflı ve önemsiz deneyimler tarafından kendimizin doğru yoldan sapmasına az izin veririz. Çünkü böyle bir durumda, sonuç aslında her deneyin ortadan kalktığı, tüm yargıların durdurulduğu, bütün ineklerin siyah olduğudur (Marx, 10 Mayıs, 1842).

Sansüre gerekçe: iyi basın, kötü basın

Marx meclisteki konuşmacıların ve sansürü meşrulaştırmaya çalışanların sözlerini alıp, bu sözlerle öne sürülen görüşle çoğu kez alaylı olarak geçersiz yapmaya Mayıs 12, 1842 (ve diğer) makalesinde de devam etmektedir:

Basının genel olarak kötü olduğunu kabul etme yerine, konuşmacı basını iyi ve kötü basın olarak ayırmaktadır. Sansür faaliyeti, kaçınılmaz olarak, sansürcüleri gazeteleri iyi ve kötü, faydalı ve tehlikeli gibi gruplara ayırmasını ortaya çıkaracaktır. Bu iyi ve kötü ayırımı elbette topluma da yansıtılacaktır. Marx ise, basını rasyonel ve ahlaklı (özgür) basın ve yüzüstü, utanmaz, sansürlenmiş basının parfümlü düşüklüğü (anasından düşük olarak doğmuşlar) olarak ayırt eder. Marx’a göre sansürden geçmiş basın içerikleri iyi olsa bile kötüdür ve tam tersine, özgür basın içerikleri kötü olsa bile iyi olarak kalır. Sansürlü basın hipokrasiyle, karakter yoksunluğuyla, hadım harem ağasının diliyle, kopek gibi kuyruk sallayışıyla, kendi temel doğasının iç koşulunu gerçekleştirir. Sansür edilmiş basın medeni bir canavardır.

Konuşmacının gerekçelerini kabul etmeyen Marx, ‘‘konuşmacı sansürü haklı çıkarabilmek için, sansürün basın özgürlüğünün özünün bir parçası olduğunu kanıtlamalıydı; onun yerine, özgürlüğün insanın özünün bir parçası olmadığını kanıtlıyor’’ diye belirtir.

Marx, kötü basın hakkında inanılmaz şeylerin söylendiğini belirtir: Kötü gazetelerin amacı kötülüktür ve kötülüğün mümkün olduğu kadar çok yayılmasıdır. Konuşmacının bu sözüyle başlayarak, Marx, konuşmacının her söylediğini eleştirir (Marx, 12 Mayıs 1842): Konuşmacı kötü basının iyi basından iyi olduğunu söylemektedir, çünkü kötü basın daima saldırıdadır ve iyi basın da savunmadadır. Eğer iyi basın ‘‘savunurken, dizginlerken ve pekiştirirken,’’ sürekli olarak gelişmeye, dolayısıyla hayata karşı değil mi? bu yüzden, ya bu iyi savunmacı basın kötüdür ya da gelişme kötü bir şeydir.

Konuşmacıya göre, iyi basın güçsüzdür, iktidarsızdır ve kötü basın ise sınırsız güçtedir. Konuşmacı için iyi basın ve iktidarsız basın aynıdır. Konuşmacı iyi olanın iktidarsız olduğunu mu yoksa iktidarsız olanın iyi olduğunu mu söylemek istiyor? (Marx, Mayıs 12, 1842).

Kendini beğenmiş iddia şudur: Benim kişiliğim iyidir, benim kişiliğimle uygun düşen kişiler de iyidir; ve kötü basın bunu kabul etmeyi reddediyor. Kötü basın!

Konuşmacı başta basın özgürlüğüne saldırı, sonra genel olarak özgürlüğe ve ardından da iyiye saldırı (Marks, 12 Mayıs, 1842).

BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ VE SANSÜR

Marx basın özgürlüğünü, toplanma ve örgüt kurma ile birlikte, demokratik toplum için zorunlu koşul olarak görür. Basın özgürlüğünü, diğer özgürlüklerle birlikte, reddedilemez, vazgeçilemez, engellenemez hak olarak görür. Marx’a göre, özgür basın insanları birleştiren, kendilerine güveni geliştiren ve gözetme sağlayan bir kamu kuruluşudur (Marx, 15 Mayıs, 1842). Marx gazetelere çok önemli sosyal sorumluluk ve toplumu aydınlatma görevi yükler. 1849’da the Neue Rheinische Zeitung gazetesinin editörü olarak mahkemeye çıktığında, savunu olarak şöyle demiştir: kendi çevresinde ezilmiş temsil etmek ve sosyal ve siyasal gücün belli cellatlarına karşı koymak gazetenin görevidir’’.Marx’a göre, var olan koşullarda, gazetesinin görevi ‘‘var olan siyasal durumun tüm temellerini yıkmaktır/ökertmektir (Şubat 14, 1849, NRZ gazetesi, Fetscher, 1969;175).

Marx için basın özgürlüğü, “*güzellik gibi, insanın savunabilmesi için sevmesi gerekir. Gerçekte sevdiğimin varlığı zorunlu ve gereklidir, ve onsuz benim kendi varlığım ne doludur, tatmin olmuştur ne de tamamdır.*” Basın özgürlüğünü asla gereklilik olarak görmeyenler ve rasyonel yaklaşımları nedeniyle basın özgürlüğü nosyonuna duygusal bağlanmaları engellenmiş olanlar özgürlük konusunu bir diğer ilginç şey gibi, dış bir olay gibi ele alırlar (Marx, 5 Mayıs, 1842).

Marx için basın özgürlüğü kendi başına yeterli değildir ve bireyin ve veya halkın gereksinimlerini gideremez (ve gidermemelidir)³ Yani, basın özgürlüğü tarihsel temelli sosyal, siyasal kültürel koşullara ve güçlere katkıda bulunan faktördür. Basın özgürlüğü, hem öznel türdeki devlet çıkarlarının üstesinden gelmeli, hem de özgür basının toplumdaki yetersizlikleri ve sakatlıkları yansıtması ve muhtemelen sembolize etmesi gerektiğini anlamalıdır.

Marx’a göre, konuşmacının söylediği, basının, yalanlar ve kandırmalar dahil eksikliği, hatası veya başarısızlıkları, aynı zamanda devletin, halkın, bürokrasinin ve sansürcülerin eksikliği, hatası ve başarısızlığı değil mi? Sansürcüler bu tarihsel bütünün dışındalar mı? (Marx, 5 Mayıs 1842).

Marx yazılarında, özgürlük arayışı ve mücadelesinde basının önemi üzerinde durur. Marx için genel basın insan özgürlüğünün farkına varılmasıdır: Sansür ülkesinde basın özgürlüğü yok mudur? Genel olarak basın insan özgürlüğünün bir kavranmasıdır. Neticede, nerede basın varsa, orada basın özgürlüğü vardır (Marx, 12 Mayıs, 1842). Marx’ın burada dediği oldukça açık: Basının olduğu her yerde özgürlük vardır. Yani, özgürlük daima oradadır, vardır. Özgürlüğe, sadece başkasının özgürlüğü olduğunda saldırılır. Dolayısıyla, her tür özgürlük ya birilerinin imtiyazı olarak ya da evrensel hak olarak daima var olmuştur. Bunun bir anlamı da, “birilerinin özgürlüğünün bittiği yerde diğerlerinin özgürlüğünün başladığı” sözünün geçersizliğidir, çünkü imtiyazlı özgürlük bir diğerinin imtiyazdan yoksun edilmesiyle, bir diğerinin özgürlüğünün elinden alınmasıyla gerçekleşir. Gücün özgürlüğü ve zenginliği güçsüz bırakılan ve yoksul bırakılandan dolayıdır.

Marx için basın özgürlüğü sorunu özgürlüğün imtiyaz mı yoksa genel hak mı olduğu sorunudur (Marx, 12 Mayıs 1842):

³ Kullanımlar doyumlar yaklaşımının “kullanımların işlevselliğini ve alınan doyumları normalleştirilmesini düşünün. Bir arkadaşla oyundan geçerek karşılanacak ve giderilecek gereksinim yerine, internetteki oyunları oynayarak “kendini gerçekleştirme ve sosyalleşme” arasındaki farkın önemini düşünün.

Soru, basın özgürlüğünün olup olmaması değildir, çünkü basın özgürlüğü daima vardır. Soru basın özgürlüğünün belli bireylerin imtiyazı mı yoksa insan beyninin bir imtiyazı mı olduğudur. Soru bir tarafın hakkının diğer taraf için yanlış olup olmadığıdır. Soru, “beynin/aklın özgürlüğünün” “beyne/akla karşı özgürlüğün” daha çok hakka sahip olup olmadığıdır. Eğer “evrensel özgürlüğün” gerçekleşmesi olarak “özgür basın” ve “basın özgürlüğü” reddedilecekse, o zaman, bu daha çok özel özgürlüğün gerçekleşmesi olarak sansüre ve sansür edilmiş basına uyar, çünkü tür kötü ise (türdeki) canlılar nasıl iyi olabilir? Eğer konuşmacı tutarlı olsaydı, özgür basını değil, basını tümüyle reddederdi. Ona göre, basın iyi olacaktı eğer özgürlüğün ürünü, örneğin insan ürünü, olmasaydı. Bu nedenle, sadece hayvanlar ve tanrılar basın hakkına sahip olacaktı.

Basın ve devrim

Basının Hollanda’da Belçika devrimini getirdiği söylenmektedir. Hangi basın? İlerici mi yoksa gerici mi? Aynı soruyu Fransa için de sorabiliriz. Eğer konuşmacı, demokratik olan teolojik Belçika basını suçlarsa, Fransa’daki mutlakiyetçi teolojik basını da suçlamalıdır. Her ikisi de hükümetlerinin devrilmesine yardım ettiler. Fransa’da, basın özgürlüğü değil, sansür devrimi yaptı.

Belçika devrimi başta manevi/ruhsal/dinsel devrim olarak görüldü, basının devrimi olarak. Basının Belçika devrimine neden olduğu iddiası bunun ötesinde anlamsızdır. Fakat bu suçlamak için bir vesile midir? Devrim derhal maddi bir biçim mi varsaymalıdır? Konuşma yerine vurmak? Hükümet bir manevi devrimi gerçekleştirebilir, maddi bir devrim önce hükümeti manevileştirmelidir.

Belçika devrimi Belçika ruhunun bir ürünüdür. Basın da, Belçika devriminde kendi katkı payına sahiptir. Belçika basını devrime ilgisiz kalsaydı Belçika basını olmazdı. Aynı zamanda, Belçika devrimi Belçikalı olmazdı, aynı zamanda basının devrimi olmasaydı. Halkın devrimi her alanın kendi biçimiyle yaptığı bir bütündür. Basın da basın olarak neden olmasın ki? (5 Mayıs, 1842) .

Basın özgürlüğü ve sansürün haklı çıkarılma farkı

Marx’a göre, basın özgürlüğü sansürden oldukça farklı gerekçeye sahiptir. Basın özgürlüğünün kendisi bir fikrin (düşüncenin) somutlaşmasıdır, özgürlüğün somutlaşmasıdır, pozitif iyi olandır. Sansür özgürlüksüzlüğün somutlaşmasıdır, benzerliğin/aynılığın dünya görüşünün özün dünya görüşüne karşı polemiğidir; sadece negatif karaktere sahiptir (Marx, 12 Mayıs, 1842).

Basın özgürlüğünün ekonomik yanı

Marx 1842 yazılarında, hümanist, özgürlükçü ilişkisel, siyasal ve yasal temele dayanarak tartışmalarını sunuyordu. Özgür basın için gerekli ekonomik koşullar üzerinde durmuyordu. Elbette, 1942’de Karl Marx’ın basın özgürlüğü üzerinde dururken, özgürlük sorunu ile üretim tarzı ve ilişkileri arasında bağ kurması ve ekonomik bir analiz yapması beklenemez. Çünkü o zaman, kendisinin de 1957’de belirttiği gibi, bir hukukçu gibi yaklaşan, rasyonalist, idealist, sosyal eleştirmendi. Komünist değildi ve komünizme de sıcak bakmıyordu. Gazetesinde de komünizme ve komünistlere karşı uzak durmuştu. Fakat 1944’de Marx artık komünist düşüncüyü kabul eden biriydi. Fakat siyasal ekonomi ile analiz yapacak bilgiye henüz sahip değildi.

Sansürlü basın, hükümet ve halk

Sansürlü basın moral bozucu etkiye sahiptir. Basın sürekli yalan söyler ve yalanın bilincini bile reddetmelidir ve tüm utanmayı atar. Bu gazetelerde hükümet sadece kendi sesini duyar ve kendi sesini duyacağını da bilir. Halkın sesini duyduğu hayalini de (basının halka istediğini yansıttığı uydurusunu da) barındırır. Halkın da bu hayali barındırmasını talep eder. Halk kısmen siyasal batıl inanca gömülür, kısmen siyasal inançsızlığa veya, tümüyle siyasal hayattan uzaklaşır ve özel bireyler kalabalığı olur (Marx, 15 Mayıs 1842).

Sansür ve özel kişi

Marx sansürcülerin klasik gerekçelerini ele alıp tek tek irdelemektedir. Bunların arasında hepimizin bildiği “mantiğin ve tasanın otoritesini reddeden, eleştiren kötü düşünce tarzı” önde gelenler arasındadır. Buna sunulan çözümlerden biri son zamanlarda, Amerika’dan Türkiye’ye de sirayet etti: ya sev, ya terk et. “kötüler” eleştirdikleri için kötüdürler, eleştirdikleri için sevmezler, aynı zamanda terk de etmezler. Dolayısıyla, başlarına gelenleri ve gelecekleri hakederler (Marx, 15 Mayıs 1842).

Basın özgürlüğü ve kötü insanlar

Klasik tartışmalardan biri de “kötü insanlar burnunu sokmazsa özgürlük veya basın özgürlüğü iyidir. Böylece “kötü insanların özgürlüğü kullanmak özgürlüğe zarar getirmesi önlenmelidir” iddiası meşrulaştırılır. Bu kötü insanlar kimler? Marx’ın da verdiği örneklerde de görüldüğü gibi aslında bunlar iyi insanlar. Dolayısıyla, özgürlüğü kullanma kime kalıyor? Kötü

insanlara. Özgürlük böylece kötünün kendi için kullandığı ve diğerlerini mahrum ettiği oluyor.

Sansürü savunanlara göre, basın özgürlüğü alışlagelen hayat tarzını güzelleştiren hoş, değerli bir şeydir. Fakat konuşmayı yalan söylemek için kötüye kullanan, kötü kişiler, komplo kuran beyinler, hırsızlık yapan eller, firar eden ayaklar da var. Konuşma ve düşünce, eller ve ayaklar iyi şeyler olurdu, eğer onları kullanan kötü insanlar olmasaydı. Bunları kullananlara karşı hiçbir çare henüz bulunamadı.

Marx yukarıdaki düşüncüyü şu benzeştirme örneğiyle eleştiriyor: Dünyanın durmaksızın hareket ettiği ilk kez bilim tarafından keşfedildiğinde, birçok soğukkanlı Alman yatak takkelerini sıkı sıkı tutmuş ve Baba vatanlarının değişebilir koşulları üzerinde iç çekmiş olmalı. Aynı zamanda, gelecek hakkında dehşet verici bir belirsizlik onu her an başaşağı dönen bir evi sevdirmemiş olmalı (Marx, 15 Mayıs, 1842)

Kötünün iyiyi, yanlışın doğruyu sorumlu tutması

Marx'a göre, basın özgürlüğü de değişen koşullar için, astronominin teleskopunun evrenin sürekli hareketinden sorumlu olduğu kadar çok az sorumludur. Marx, dünyanın her şeyin merkezinde olması ve herşeyin onun için varlığının getirdiği rahatlığın devamının bozulmasını astronomiye mal ederek (düzenin bozuk ve aşağılık gerçeğini anlatanların, bu bozuk ve aşağılık gerçeği yaratanlar tarafından suçlanması gibi) gerçeğin nasıl birilerini rahatsız ettiğini ve sorumlu olarak sorumlu olmayanın verildiğini şöyle (komik bir şekilde) açıklıyor: Kötü astronomi! Dünya, saygıdeğer bir kasaba adamı gibi, evrenin merkezinde oturduğu, sakince kil piposunu içtiği, hatta ışığı kendisi yakmadığı, güneş, ay ve yıldızlar itaatkâr gece lambaları gibi dünyanın etrafında döndüğü zamanlar ne hoş zamanlardı (Marx, 19 Mayıs 1842).

Kötünün herkesi kendi gibi sanması ve sunması

Marx herşeyi bireye indirgeyen (günümüzün davranışçı, bireysel faydacı psikoloji ve sosyal psikolojisinde olduğu gibi) ve insanın tüm amaç ve davranışlarını “küçük ilgi ve çıkarlara” göre açıklayan yaklaşım tarzını da şu şekilde açıklar: Belli bir tür psikoloji büyük şeyleri küçük nedenlerle açıklar ve insanın mücadele verdiği herşeyin çıkar meselesi olduğunu doğru bir şekilde hissederek, sadece bireysel küçük çıkarlar olduğu yanlış-düşüncesine

ulaşır. Bu tür psikoloji ve bilgi özellikle kasabalarda bulunur. Oralarda, geçen fikirler bulutunun ve gerçeklerin ardında ipleri çekerek her şeyi harekete geçiren çok küçük cücelerin olduğunu kavrayan akıllı beynin işareti olarak görülür. Eğer insan bir cama çok yakından bakarsa, kafasını cama vurur. Bu akıllı beyinlerin insan ve evren hakkındaki bu bilgileri aslında kendi kafalarındaki mistikleştirilmiş şişliklerdir (Marx, 19 Mayıs 1842).

Basın özgürlüğü ve ticaret özgürlüğü

Marx şöyle başlıyor:

Dili olan ve konuşmayan,
Kılıcı olan ve dövüşmeyen,
Gerçekte sadece sefil yaratıktan başka ne ki?

Basın özgürlüğünü sunanlar basın özgürlüğünün ticaret yapma özgürlüğünün, şeylerin süregelen durumunun dışında bırakılmamasını arzu ederler. Yani, basın özgürlüğünün ticaret özgürlüğü altına konması istenmektedir. Marx basın özgürlüğünü böyle isteyenlerin görüşünü basitçe reddedemeyeceğimizi belirtir ve bundan hareket ederek düşünce özgürlüğünün üstünlüğünü açıklar. Marx için insanın elleri ve ayaklarının insan elleri ve ayakları olması hizmet ettikleri kafadır.

Eğer basının kendisi sadece ticaret olarak nitelenirse, o zaman, beyin tarafından yürütülen bir ticaret olarak basın, kollar ve ayaklarla yapılan ticaretten daha çok özgürlüğü hak eder. Kolların ve ayakların özgürlüğe kavuşturulması beynin özgürlüğe kavuşturulmasından geçerek insanca anlam bulur, çünkü kollar ve ayaklar, ancak hizmet ettikleri kafa nedeniyle insan kolları ve ayakları olur (Marx, 19 Mayıs 1842).

Marx'a göre, düşüncesini söyleyenin görüşünü tanır ve anlarsak, onu daha ciddi şekilde eleştirebiliriz. Bu nedenle, özgürlüğü ticaret için isteyen anlamalıyız ve hakkını vermeliyiz. Ama ticari alanın özgürlüğü ticari alana aittir ve örneğin ticari alanın özgürlüğünün basında çalışan gazetecilerin özgürlüğünün üzerine çökmesi, bu alanı işgal etmesi, özgürlüğün ortadan kaldırılmasıdır.

Marx önce aşağıda tırnak içindeki görüşü haklı bulur ve ardından da, belli durumlar/koşullar sunarak eleştiri getirir:

İnsan sanatın sürekli varlığını basın özgürlüğüyle yan yana düşünebilir, çünkü beyne dayanan çalışma/iş yüksek derecede ustalık gerektirebilir. Fakat ticaret özgürlüğü yanında basının süregelen özgürlüksüzlüğü Tanrıya karşı bir günahdır.

Elbette! Aşağı seviyedeki özgürlük, eğer yüksek biçim hakka sahip değilse, açıkça haktan yoksun nitelenir. Eğer devletin hakkı tanınmamışsa, bir vatandaşın hakkı aptalcadır. Eğer genel olarak özgürlük doğruysa, belli biçimdeki özgürlük de haklıdır. Daha yüksek hak biçiminin olmasının alt-biçimdekinin varlığıyla kanıtlanması ne kadar doğru sonuç ise, alt alanı yüksek alanın ölçüsü yapma ve onun yasalarının kendi alanındaki yasalar olmadığını, yüksek alanın yasaları olduğunu iddia ederek karikatüre dönüştürme yanlıştır. Bu, bir devi cücelerin evinde yaşamaya zorlamaya benzer.

Ticaret, mülkiyet, vicdan, basın ve mahkeme özgürlükleri aynı türündür. Fakat farklılıklar unutmak ve bir alanı diğer bir alanın ölçütü, standardı yapmak çok yanlıştır.

Ticaret özgürlüğü tam olarak ticaretin özgürlüğüdür ve bir diğer özgürlük değildir, çünkü ticaret özgürlüğü içinde ticaretin doğası engellenmeden, kendi hayatının içsel kurallarına göre gelişir. Her özel alanın özgürlüğü o alanın özel özgürlüğüdür.

Basın özgürlüğünü ticaret özgürlüğünün bir çeşidi yapmak, savunmadan önce onu öldüren savunmadır, çünkü belli bir karakterin, başka bir karakter tarzı içinde özgür olduğunu iddia etmek, onu ortadan kaldırmaktır. Ticaretin özgürlüğü basının özgürlüğü değildir. Senin kendi biçiminde özgür olman, benim özgürlüksüz olmamla aynıdır (Marx, 19 Mayıs, 1842).

Dikkat edilirse, Marx basın özgürlüğün ticari özgürlük içinde düşünülmesini özgürlüksüzlük olarak niteler ve kabul etmez. Marx'a göre, basının ilk özgürlüğü, bir ticaret olmamasıdır.

Özgürlük ve ekmeğini “kazanma”

Marx, basın kendi gerçek karakterine sahip mi? Basın kendi doğasının saygınlığına, asaletine uygun mu hareket ediyor? Basın kendini bir ticaret seviyesine düşürme özgürlüğüne sahip mi? diye soruyor ve oldukça açık ve somut bir yanıt veriyor: Yazar elbette yaşayabilmek ve yazabilmek için para kazanmak zorundadır, ama para kazanmak için yaşamamalı ve yazmamalıdır (Marx, 19 Mayıs 1842).

Béranger şöyle diyor şarkısında:

*I live only to compose songs.
If you dismiss me, Monseigneur,
I shall compose songs in order to live.*

Marx yukarıdaki şarkıyı yazan şairin “ben şarkı yazmak için yaşarım, beni kovarsan, yaşamak için şarkı yazarım” diye tehdidini, “şairin uygun olan yerini, şiir onun için araç olduğunda terkedeceğini kabullenmesi” olarak niteler. Marx için yazar işine araç olarak bakmaz (Marx, 19 Mayıs 1842).

Marx’a göre, yazmak bir sonuç/amaç için araç olamaz.⁴ Dil, yazma, düşünce, ifade özgürlüğün özüdür, hareketsiz yansımaları değil. Kelimeyi ve parayı eşleştiren sistem, halkın okumak için ödeyeceğinin ne olduğunu düşünen editörlerin istediğini sunan gazetecilerin aşağılık işleri ödüllendirir.

Marx için, basını maddi kazanç aracı durumuna alçaltan yazar bu içsel özgürlüksüzlük için cezalandırılmayı hakeder: onun kendi varlığı kendi cezasıdır.⁵

Marx basının elbette bir ticaret olarak var olduğunu belirtir: Fakat bu yazarların işi değildir; basımcıların ve kitapçıların işidir. “Biz burada basımcıların ve kitapçıların özgürlüğüyle ilgilenmiyoruz; basının özgürlüğüyle ilgileniyoruz” (Marx, 19 Mayıs 1842).

Sansür, yazar ve aydınlar

Sansür aynı zamanda ciddi ve onurlu yazarlar ve aydınlar için de ciddi sorunlar getirir. Kendi ülkesinde sansüre ve baskıya uğrayan bir aydın için ya tüm risklere rağmen ülkesinde yaptıklarına devam etmek ya da komşu bir ülkeye giderek, oradaki koşulların belirlediği ve kullandığı durumlar içinde, oradan yazmak. Bu, Marx ve tarihte birçok önemli aydının başına gelmiş olan bir durumdur. Örneğin, Marx Avrupa’da kentten kente veya ülkeden ülkeye sürülürken, aynı yıllarda ve sonrasında Osmanlı aydınlarından bazıları da Avrupa’da, gazetecilik dahil, faaliyetlerine devam ediyorlardı. Sansür yazarı

⁴ Türkiye’de kaç gazeteci, özellikle İstanbul gazetecilerinden kaç tanesi “kendisi için belli bir yaşam koşulunu sürdürmek için gazetecilik yapmıyor” dersiniz? Sefil durumdaki gazetecileri de bu soru içine katabiliriz. İzleyici araştırması yapan akademisyenlerin muhtemelen hepsine yakını için de aynı soru geçerlidir.

⁵ Ama bu cezalı varlık ürettiği ürünlerle (yazdıklarıyla) gazeteciliği aşağı seviyeye indiren bir yapıyı yeniden üretmektedir. Dolayısıyla, zararı kendine değil, bizedir.

uygun olmayan olarak ilan eder. Halkın sesini önceden bildiğini iddia eder. Hangi yazarın otorite olduğunu ve hangisinin olmadığını karar verir (Marx, 19 Mayıs 1842).

“Yazarları yetkili ve yetkisiz diye ikiye ayırmak kimin için yapılır?” diye soran Marx ve bir sotyula biten şu yanıtı veriyor:

Açıkça, gerçekte yetkili olan için değil, çünkü onlar etkilerini sansürsüz hissettirebilir. Dolayısıyla, bu ayırım dış imtiyazlar yoluyla kendilerini korumak isteyen ve diğerlerini etkilemek isteyen “yetkisiz” olanlar için mi?

Eleştirisine devam eden Marx, Alman aydınlarını ve edebiyatını yaratanların bu “yetkili” kişiler olduğunu belirtiyor:

Eğer Almanlar tarihinde geriye bakarsa yavaş siyasal gelişmesinin ana nedenlerini “yetkili yazarların” varlığında bulur. Bunlar (doktorlar, sanatçılar, yazarlar, akademisyenler) halk ile beyin, hayat ile bilim, insanlık ile özgürlük arasına yerleştirdiler. “yetkisiz” olan yazarlar “bizim literatürümüzü yarattılar” (Marx, 19 Mayıs 1842).

Basın özgürlüğü için tedbirler?

Devlet konuşmacıları ve diğer savunucular tarafından sunulan gerekçeler “basın özgürlüğünü” sağlamak ve kötülere karşı korumak gibi temellere dayanmaktadır. Marx basın özgürlüğüyle (aslında, sansürle) ilgili olarak sunulan tedbir çözümlerden aşağıdakileri örnek verir: Bazıları basını sadece Rhine bölgesindeki dini ve devlet işlerini tartışmayla sınırlamak istemektedir. Bazıları isimleri yasaklanmış içeriği işaret eden yerel gazetelerin basılmasını önermektedir. Bazıları da fikirlerin özgür ifadesini her bölgede tek bir gazeteyle vermek istiyorlar. Bazıları sadece hükümetin imtiyaza sahip olmasını istemekte, diğerleri daha çok sayıda insanlar arasında paylaşılmasını arzu etmektedir. Bazıları tam bazıları da yarım sansür istemektedir (Marx, 19 Mayıs 1842).

Marx bu önerileri ve girişimleri, öğrencisine nasıl atlayacağını öğreten bir jimnastik öğretmeni örneğiyle eleştirir: öğretmen öğrencisini bir hendeğin yanına götürür. Pamuk iplik kullanarak hendek boyunca ne kadar uzağa atlayacağını gösterir. Daha ilk derste öğrenci hendeğe düşer ve o zamandan beri hendekte ölü yatmaktadır. Öğretmen Almandı ve öğrencinin adı da “özgürlük” (Marx, 19 Mayıs 1842).

Kitaplar, gazeteler ve sansürcüler

Marx, 5 Mayıs tarihli makalesinde Almanları, kitapları ve gazeteleri kinayeli bir şekilde eleştirmektedir. Bu sırada, Marx kendi ürünlerine tiksintiyle bakan ve kalın kitapların önünde reverans yapan (eğilen) gazete editörleriyle de alay eder: Siz Almanlar kendilerinizi sadece uzun uzun ifade edersiniz! Devletin örgütlenmesi hakkında çok sayfalı kitaplar yazarsınız, Bay Yazar ve Bay Editör'ün dışında kimsenin okumadığı sağlam öğrenim kitapları; fakat unutmayın ki gazeteleriniz kitap değildir. Üç ciltlik sağlam bir çalışmaya kaç tane basılı sayfa gittiğini düşünün! Bu nedenle, günümüzün ve çağımızın ruhunu/gerçeğini istatistiksel tablolar sunan gazetelerde aramayın, fakat hacmi sağlamlılığının garantisi olan kitaplarda arayın!

Marx “siz kitaplara hükmedemezsiniz, kitaplar size hükmeder. Siz kitaplara önemsiz eklersiniz; aynı şekilde, Preussische Staats-Zeitung'un görüşü içinde, halk siyasal literatürlerine önemsiz bir ek olmalıdır” diyerek belli kitaplara ve Preussische Staats-Zeitung gibi belli basına karşı eleştirisine devam ediyor ve eleştirisini Rhine Meclisi'nin kararına getirerek bitiriyor: Okullarda kalın kitapları çalış ve çabukça gazeteleri, çarpık formatıyla, centilmence hafifliğiyle sevmeye başlayacaksınız.

SANSÜR YASASI, BASIN YASASI VE ÖZGÜRLÜK

Marx sansür yasasını yasa olarak kabul etmez ve özgürlüğe karşı tedbir olarak niteler. Basın yasasını ise özgürlüklerin korunması için gerekli görür. Marx için basın yasaları belli basın pratiklerini soruşturan basın özgürlüğüdür. Basın yasaları, özgürlüğü basının normal koşulu olarak görür. Dolayısıyla, basının normal koşulu olan yasaları kırmak, bu tür özgürlüğün çiğnenmesi demektir. Basın yasaları basın özgürlüğünün “yasal tanınmasıdır” ve “halkın özgürlüğünün İncil'idir (kutsal el kitabıdır) (Marx, 12 May1842) Fakat Marx'ın 20 Temmuz 1848'de NRZ gazetesinde Prusya Basın Yasası'na karşı yönettiği eleştirilerde, basın yasasını “özgürlüğün” ifadesi olarak değil, tam aksi bir şekilde nitelediğini görürüz. Zaten Marx Almanya'dan atılıp İngiltere'ye gidinceye kadar, bu yıllarda, gazetede yazılarından dolayı mahkemeye verilmiş ve sonunda da Almanya'dan atılmıştır. 1848'deki yasayı Marx “Napolyoncu basın despotizmi” olarak değerlendirmektedir: Yasanın uygulanmaya başlandığı günden itibaren Prusyalı yönetici memurlar rahat uyuyabilirler. Eğer vatandaşlar, suçsuz oldukları halde hapsedilirse ve bunu gazeteler haber yaparsa, dört buçuk aydan dört buçuk yıla kadar hapis yer.

Eğer bölge memurları gerici seyyar satıcılık yapıyorsa ve Royalist adresler için imza topluyorsa, ve bunu basın açıklarsa, dört buçuk aydan dört buçuk yıla kadar hapis! Bu yasanın uygulanmaya başlandığı günden itibaren memurlar istedikleri despotluğu, yasa dışılığı yapabilirler; tutuklayabilirler. Basın artık haber veremeyecek, sadece genel şeyler yazacak.⁶

Basın yasası ve sansür yasasının meşrulaştırılması

Marx'ın diğer sayfalarındaki eleştirilerinde sansürün nasıl meşrulaştırıldığı açıklandı. Aşağıdaki meşrulaştırma, ki Marx bunu da eleştiriyor, oldukça kurnazca yapılan bir bilmiş yönetimi ifadesidir:

Sansür kötü olanı engellemeyi ararken, basın yasası tekrarlanmasını engellemek için ceza getirir. Her insan kurumu gibi her ikisi de kusurludur. Soru hangisinin daha az kusurlu olduğudur. Tümüyle manevi konu olduğu için, yasa koyucunun niyetini açıkça ve somut olarak ifade eden ve böylece doğru ile yanlış kesin bir şekilde ayıran ve keyfilik ortadan kaldıran biçim bulma sorunu asla çözülemez. Keyfilik, yani bireysel seçeneğe göre hareket etme sansür ve basın yasasından ayıklanamaz, ayırt edilemez. Bu nedenle, her ikisini de kaçınılmaz kusurlarıyla ve sonuçlarıyla düşünmemiz gerekir. Eğer sansür iyi olanın çoğunu bastırırsa, basın yasası kötü olanın çoğunu engellemeye muvaffak olamayacaktır. Bununla beraber, gerçek uzun zaman bastırılmaz. Kötü kelime çıktıktan sonra durdurulamaz ve etkisi hesaplanamaz, çünkü kötü için hiçbir şey kutsal değildir ve gıdasını ve yayılma yolunu insan kalbinde bulur.

⁶ Dikkat edilirse, Marx'ın bu yasayı eleştirmesi, basın yasası hakkındaki önceki görüşlerinden farklıdır. Marks'ın 1842'de basın yasalarına olumlu bakması oldukça normaldir. Fakat basın hakkında yasanın olması her zaman basın özgürlüğünün tanınması ve tanınan özgürlüğün de basın endüstrisinin özgürlüğü değil de halkın veya gazeteci emeğin özgürlüğü olması olasılığı çok azdır. Bu olasılık ancak mücadelenin gücüne bağlıdır; çünkü yasalar gücün ve güç ilişkilerinin dinamik ifadeleridir. Yasalar, bu nedenle, daha çok, gücünün çıkarlarına bağlı olarak ilişkileri meşrulaştıran ve hukuksal olarak düzenleyen mekanizmalardır. Üretimin tarzı ve ilişkilerin egemen karakterine aykırı düşemez, herhangi bir nedenle aykırı düşerse ya yeniden düzenlenir ya da işletilmez, çalışmaz bir şekilde “insanlar özgürdür” gibi sadece yazılı ifade olarak kalır. Elbette, bu ifadenin olması özgürlüğün tanınması anlamındadır, fakat kullanılma olasılık ve olanaklarının ortadan kaldırıldığı, olmadığı ve engellendiği bir ilişkiler yapısında, bu özgürlüğün anlamı “varlığının tanınmasından” öte bir yere gitmez; daha kötüsü meşrulaştırma ve “demokrasi ve özgürlük var” sahtekarlığı için propaganda aracı görevini yapar. Bir sürü özgürlükler var. En son hangisini kullandın? Kullandıysan ne ve kimin için kullandın? Kullanamadıysan, neden kullanamadın?

Basın yasasına karşı sansür yasası

Dikkat edilirse, Marx için basın yasası, basın özgürlüğünün yasal olarak tanınmasıdır. Sansür yasası ise, polisin özgürlüğe karşı engelleyici tedbiridir. Sansür tedbirleri yasa değildir. Basın yasası önlem/tedbir değildir.

Basın yasasında, özgürlük cezalandırır. Sansür yasasında özgürlük cezalandırılır.

Sansür yasası özgürlüğe karşı şüphenin yasasıdır. Basın yasası özgürlüğün kendine verdiği güvenoyudur. Basın yasası özgürlüğün kötüye kullanılmasını cezalandırır. Özgürlüğü suçlu olarak görür. Basın yasası gerçek yasadır, çünkü özgürlüğün pozitif varlığıdır. Basın yasası özgürlüğü basının normal durumu olarak niteler. Basın yasasının yokluğu basın özgürlüğünün yasal özgürlük alanı dışında olması demektir.

Sansür ve sansür yasası

Sansür yasası, olanaksızdır, çünkü suçu değil düşünceyi cezalandırma peşindedir, çünkü sansürcü için formülden başka bir şey olamaz, çünkü hiçbir devlet sansür kurumu yoluyla yürüttüğünü genel yasal koşullarla koyma cesaretine sahip değildir. Bu nedenle de, sansürün çalışması mahkemelerin değil, polisin sorumluluğuna verilir (Marx, 15 Mayıs, 1842).

Sansür kendisi içinde bir son olmadığını, kendisi içinde ve kendisi için iyi bir şey olmadığını, temelini “amaç aracı haklı kılar” prensibi olduğunu kabul eder. Marx için “haklı/meşru olmayan araçlar gerektiren amaç haklı çıkarılabilecek bir amaç değildir” ve, sansürcüler gibi, basın da “amaç aracı haklı çıkarır” prensibini kullanıp övünemez mi?” (yani, sansürcüler için bu prensip övünülecek ve kullanılacak bir şeyse, o zaman basın niye kullanma hakkına sahip değil ki?) (Marx, 15 Mayıs, 1842).

Sansür yasası yasa değildir, bir polis yasasıdır, polis tedbiridir; kötü bir polis tedbiridir, çünkü amaçladığını elde edemez, ve elde ettiğini amaçlamaz. Eğer sansür yasası, özgürlüğü itiraz edilebilir bir şey olarak engellemek istiyorsa, sonuç kesinlikle tam zıddıdır. Sansürün olduğu bir ülkede, her yasaklanmış basılı konu, örneğin sansür edilmeksizin basılmış bir konu, bir olaydır. Bir şehit olarak görülür ve halesiz ve inanların olmadığı bir şehit olamaz. Bir ender/istisna olarak nitelenir. Eğer özgürlük insanlar için değerli olmaktan asla çıkamayacaksa, bir istisna özgürlüğün eksikliğine çok daha kıymetli gelecektir. Her gizem baştan çıkarır/bozar/yozlaştırır. Kamuoyunun kendine gizemli olduğu yerde, gizem bağlarını biçimsel olarak kıran her yazı

parçası ile baştan yozlaştırılır/bozular. Sansür, yasaklanmış her çalışmayı, iyi veya kötü olsun, olağanüstü doküman yapar. Basın özgürlüğü ise, her yazılı çalışmayı dıştan empoze edilen bir etkiden yoksun bırakır (Marx, 15 Mayıs, 1842).

Eğer sansür, niyetinde dürüst ise, keyfiliği engellerdi; fakat sansür, keyfiliği yasa yapar. Olmasını önlediği hiçbir tehlike, sansürün kendisinden daha büyük bir tehlike değildir. Her varlığın hayatı için tehlike kendini kaybetmede yatar. Bu nedenle, özgürlüğün eksikliği insanlık için gerçek ölümcül tehlikedir. Şimdilik, etiksel sonuçları bir kenara bırakırsak, unutmayın ki özgür basının avantajlarını, rahatsızlıklarını omuzlamaksızın tadamazsınız. Gülü dikensiz koparamazsın. Özgür basın ile ne kaybedersin? (Marx, 15 Mayıs, 1842).

Önleyici yasanın önleyiciliği

Gerçek önleyici yasa yoktur. Yasalar sadece emir olarak engeller. Ancak çiğnendiğinde aktif yasa olur, çünkü özgürlüğün bilinçsiz doğal yasası bilinçli devlet yasası olduğu zaman gerçek yasadır. Yasanın gerçek yasa olduğu yerde, örneğin özgürlüğün varlığı biçiminde olduğu yerde, insan özgürlüğünün gerçek özüdür.⁷ Dolayısıyla, yasalar insanın eylemini

⁷ Marx'ın "yasalara" bu tür olumlu yaklaşımı, devletlerin yasalarına ve bu yasaların oluşum ve değişim koşullarına ve uygulanma biçimlerine bakıldığında, pek de geçerli görünmemektedir: Yasalar bir sınıf egemenliğinin yürütülmesinde ve bu sınıfın kendi arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde kullanılan araçlardır. Evrensel karaktere sahip değildirler. Yasalar, egemenliğin, örgütlü yeri ve zamanı, ilişkileri düzenlemesi, amaçlar gerçekleştirilmesi, bu amaçları ve faaliyetleri meşrulaştırması yolları içinde yer alır. Basın yasaları, egemenliğin ve egemenliğe karşı mücadelelerin belli zaman ve yerdeki dinamik durumunu ve biçimlendirilmiş gerçeğin belli yanlarının ilişkisel ifadeleridir. Bu yasalarla gelen basın özgürlüğü, basın tüccarının çıkarlarını gerçekleştirmek için, çalışanların özgürlüğünü ve haklarını çiğnemek için, mal ve biliş işfali pazarlaması için kullandığı özgürlüktür; basında çalışanların bir kısmının "özgürlüklerle" engellendiği ve belli çıkarlar için çok işlevsel olan bilişsel çöplüklerle dolu gazeteler üretmek için olan bir özgürlüktür. Bu özgürlük "boğazlarını sıkıyoruz ya, özgürler, gazetemizi alıp okumasınlar" diyenlerin özgürlüğüdür. İnsanları gerçek bilmeden ve insanca toplumsal ilgiden yoksun kılan (insanların bilme özgürlüğünü elinden alan) aşağılık bir özgürlüktür. Devletin yasalarının hem ifade olarak hem de uygulanma olanakları ve biçimleri olarak "herkesin" yasası olabilmesi için, devletin "herkesin devleti" olması gerekir ki tarihte böyle bir devlete rastlanmaz, çünkü insanlık tarihi giderek mükemmelleşen kölelik biçimleri tarihidir, dolayısıyla devletler de bu kölelik biçimlerinin devletleridir.

önleyemez, çünkü onlar gerçekte eyleminin kendisinin hayatının içsel yasalarıdır, hayatının bilinçli yansımalarıdır. Böylece, yasa insanın özgür yaşamı karşısında geri adım atar, ta ki insanın gerçek eylemi özgürlüğün doğal yasasına uymayınca kadar. Devletin yasası insanı özgür olmaya zorlar. Dolayısıyla, önleyici/engelleyici yasalar anlamsız çelişkidir.

Önleyici yasa içinde bir tedbire/önlemeye, rasyonel bir kurala sahip değildir, çünkü rasyonel kural şeylerin doğasının, bu durumda özgürlüğün, bir sonucudur. Eğer özgürlüğün engellenmesi başarılı olacaksa, konusu kadar geniş olmalı, yani sınırsız olmalıdır. Bu nedenle önleyici yasa sınırsız sınırların çelişkisidir. Yasanın işlemesi gereklilikten değil, sansürünün her gün yaptığı gibi keyfilikten durdurulur.⁸

İnsan vücudu doğal olarak ölümlüdür. Dolayısıyla, hastalık kaçınılmazdır. Neden insan iyiyken değil de hastayken doktora gider? Çünkü sadece hastalık değil, doktor da kötüdür. Tıbbi korumada yaşam kötü olarak nitelenir ve tıp okullarında tarafından insan vücudu tedavi nesnesi olarak görülür. Ölüm, sadece ölüme karşı önleyici tedbirlere sahip olan hayata tercih edilmez mi?

⁸ Marx'ın bahsettiği bu sansür kalktı artık (aslında, gereği duyulunca işine başlamak için, perde arkasında bekliyor, bekletiliyor). Şimdiki sansür (ve sansürücü) en sinsî, en alçak, en namussuz, en saldırgan, en yalancı, en dolandırıcı bir sansürdür (ve sansürçüdür). Adı da, sinsiliğine ve şerefsizliğine yakışır bir karakterdedir: Otosansür veya otodenetimdir. Sansürücü de, kendine zevkle ve isteyerek otodenetim yapan veya mecburen oto denetim yapmak zorunda kalan gazetecidir. Ama gazeteci aslında bu modern sansürçülüğün en son halkasıdır ve (isteyerek, bilinçli olarak katılmıyorsa) yoğun bir baskı altındadır (işsizlik, açsızlık, eşsizlik, evsizlik korkusuyla gelen endüstriyel terörizm). Bu son halkanın üstüne maddi ve ideolojik çıkarlarıyla endüstriyel yapılar çöküp oturmuştur. Otodenetim gibi, “akıllı işaretler” mekanizması da, en alçakça mekanizmalardan biridir: Hasta izleyici mi ki, bazı kurnazlar ve akılsızlar izleyiciye “akıllı işaretler” sunuyorlar? Hasta izleyici mi ki bazı şerefsizler ve bilemeyen cahiller (ben de cahilim ve hâlâ öğreniyorum; bu tür cahiller öğrenince, tercihlerini yaparlar, dolayısıyla, umarım bu notum onları bilgilendirir ve tercihlerini bilerek ve namussuzların namusluluk giysisiyle dolaştığı bir ortamda namusluca yaparlar) “medya ile ilgili sorunlara tek çözüm vardır, o da izleyicilerin eğitilmesidir.” Hasta izleyici mi ki, medya sorunlarını ve alımlamayı anlamak için “izleyici araştırması” denen (aslında pazar araştırması olan) araştırmalar yapılıyor. Hasta olanlar medyanın içeriğini bu şekilde dolduranlar ve onları destekleyen aydın ve akademisyen taslakları değil mi? Aslında onların “otodenetim” hastalığına çözüm bulmaları gerekmez mi? Onların “akıllı işaretlerle” kendilerini kontrol etmesi veya kontrol edilmesi gerekmez mi? Onların insanca ve toplumsal sorumlulukla üretim yapmaları için “eğitilmesi” gerekmez mi? Ama hastalar toplumda egemen olunca, hasta olmayanların tedavi edilmesi ardından koşudur.

özgür hareket de hayata ait değil mi? özgürlüğün engellendiği hayatın dışında herhangi bir hastalık nedir? Kalıcı/ebedi doktor bir hastalık olurdu. Bu hastalıkta doktorun ölme olasılığı bile olmazdı, yaşamaya devam etmek zorunda kalırdı. Eğer hayat ölseydi, ölüm yaşayamazdı. Akıl/beyin vücuttan daha çok hakka sahip değil mi? Aslında, bu çoğu kez “ vücutsal hareket zararlıdır ve aklın özgür hareketinden çekilmelidir” diye yorumlanmıştır. Sansürün başlangıç noktası, hastalığın normal durum olduğudur ve özgürlük de hastalık. Sansür sürekli olarak basına, basının hasta olduğu garantisini verir ve basının fiziksel durumunun sağlığının delili ne olursa olsun, basın kendini tedavi ettirmeye izin vermelidir. Fakat sansürcü, hastaya göre farklı tedavi uygulayan eğitilmiş doktor bile değildir. Sansürcü her şey için tek bir mekaniksel, evrensel tedavi – makas-- bilen köy/kır doktorudur. Benim hastalığımı iyileştirmeyi amaçlayan cerrah bile değildir. Sansürcü benim vücudumda sevmediği, onu rahatsız eden ve sinirlendiren her şeyi fazla/gereksiz gören ve onları alan cerrah estetikçidir. Sansürcü derideki bir sivilceyi görmemek için geri iten ve daha duyarlı iç organlarda geri çıkabileceğini umursamayan bir şarlatandır (Marx, Mayıs 12 1842).

Kuşları yakalamayı ve kafese koymayı yanlış olarak nitelersin.

Kafes kuşu kuş avcılarında, kurşunlarda ve kasırgalardan koruyan bir tedbir değil mi?

Bülbülleri körleştirmeyi barbarca bulursun. Ama sansür kaleminin ucuyla basının gözlerini çıkarmanın barbarca olduğunu düşünmezsin. İsteği olmadan özgür bir insanın saçlarının kesilmesini despotça bulursun. Fakat, her gün sansür entelektüellerin etini keser ve sadece hiçbir reaksiyon göstermeyen boyunsunu kalpsiz vücutlar bırakır, sağlıklı diye! (Marx, 12 Mayıs, 1842).

Sansürü savunan, sansürcü ve hakimın bakış farkı

Marx, bu farkı 15 Mayıs 1842'deki yazısında şöyle açıklıyor:

Basın yasası sansür yasasından farklı olduğu gibi, bir hakimın basına karşı tutumu sansürcünün tutumundan farklı olacaktır

Elbette, gözleri Cennete takılı kalmış konuşmacımız, dünyayı kendinin çok altında adi toz yığını olarak görür. Dolayısıyla, onun güller hakkında tozlu olduklarından başka söyleyeceği bir şeyi yoktur. Burada da, konuşmacı, aynı ölçüde keyfi olan iki ölçü/önlem görür. Onun için keyfilik bireysel düşünceye göre olan eylemdir ve bireysel düşünce entelektüel şeylerden ayırt edilemez. Eğer entelektüel şeylerin düşüncesi bireyselci ise, o zaman bir entelektüel görüşün diğer bir entelektüel görüş üzerinde, sansürcünün fikrinin

yazarının fikri üzerinde ne hakkı var? Fakat biz konuşmacıyı anlıyoruz. Onun için dünyada olan her şey kusurlu olduğundan, onun için geriye tek bir soru kalıyor: Keyfilik/kapris halkın yanında mı yoksa hükümetin yanında mı duracak?

Yasa hakim gerektirir. Eğer yasalar kendilerini uygulaysaydı mahkemenin hiçbir anlamı kalmazdı.

İnsan olan her şey kusurlu! Ye, iç! Hakimler de insan. O zaman, neden hakim talep ediyorsun? Yasaları neden istiyorsun, nasıl olsa yasalar da insanlar tarafından uygulanacak ve insanlar tarafından yapılan her şey kusurlu? Her şeyi efendinin iyi niyetine bırak! Rhineland adaleti Türk adaleti kadar kusurludur. Dolayısıyla: Ye, iç!

Hakim ile sansürcü arasında ne fark vardır?

Sansürcünün yasası yoktur, efendileri vardır. Hakimin efendileri yoktur, yasası vardır. Bununla beraber, hakimin görevi yasayı yorumlamaktır. Sansürcünün görevi onun için resmi olarak yorumlanmış yasayı anlamaktır. Bağımsız hakim ne bana ne de hükümete aittir Bağımlı sansürcü, hükümetin bir aygıtıdır.⁹

⁹ Türkiye ve benzeri ülkelerdeki hakimlerin ne kadarı böyledir acaba? Marx aynı ve sonraki yıllarda, yazdıkları nedeniyle durmadan mahkeme önüne çıktığında, hakimlerin de bu denli “bağımsız” olmadığını ve “yasayı yorumun” çıkar ilişkilerine ve düşünsel yapıya bağlı olarak nasıl biçimlendiğini çok iyi anlamıştır. Yasal düzenlemeler ekonomik ve siyasal pazardaki oyunun kaidelerini belirlerler. Yasayı düzenleyenler gibi uygulayanlar da, bu oyunun egemenliğin yanında duran parçalarıdır. Kuralların oluşturulması, ceza ve ödüllerin belirlenmesi, denetleme ve uygulama için formal örgütlenmeler geliştirilir. Kapitalist mülkiyet düzeni ve ilişkileri ulusal ve uluslararası egemenliğin karakterine bağlı olarak yasal yapılanmaları oluşturur ve gerektiğinde değiştirir. Dolayısıyla, yasaları yapan güç ilk bakışta siyasal olarak biçimlenmiş bağımsız bir organ olarak görünür. Aslında bu sadece bir görünümdür. Yasaları yapan güç pazarın üstünde, pazarın dışında, pazarın çıkarlarına karşı olan, pazarda hakkaniyet ölçülerine göre ilişkileri düzenlemeyi amaçlayan ve düzenleyen bir güç değildir. Yasal güçler kendilerini böyle sunar ve sanabilirler, fakat örgütlü yaşamın gerçeğinde, yasal düzenlemeler güç ilişkilerinin bir yansıması olarak yükselir. Bu nedenle ki çalışma hakkı, insanca yaşama hakkı, barınak hakkı, yiyecek ve giyecekten yoksun olmama hakkı, endüstrilerin talan etmediği ve kirletmediği temiz çevrede yaşam hakkı, doğru bilgiye ve enformasyona ulaşma hakkı, okuma ve hakkı, insanca kendini geliştirme hakkı, grev hakkı, gösteri ve yürüyüş hakkı ya hiç düzenlenmemiştir ya da vermemek, engellemek ve insan hakları adı altında insan haklarını çiğneyen egemenlikleri kontrol mekanizmalarıyla meşrulaştırmak için düzenlenmiştir.

Hakim bağlamında, bireysel bir aklın güvensizliği vardır. Sansürcü durumunda, bir bireysel karakterle gelen güvensizlik vardır. Hakim önüne getirilen somut bir basın suçuyla karşı karşıyadır; sansür ise basının ruhuyla....

Hakim somut bir yasaya göre beni yargılar. Sansür sadece suçu cezalandırmaz, suçu yaratır. Mahkeme önüne çıkarılırsam, var olan bir yasaya uymadığım için suçlanırım ve bir yasanın çiğnenmesi için, o yasanın olması gerekir. Eğer basın yasası yoksa, basın tarafından çiğnenen bir yasa da yoktur. Sansür beni var olan bir yasayı çiğnemekle suçlamaz. Fikrimi, kendisinin ve efendilerinin fikrine uymadığı için mahkum eder (Marx, 15 Mayıs 1842)¹⁰

“Tanrıyı reddederek vıdanın sesini boğanın kurtuluş umudu yoktur” sözüne karşı Marx şöyle yanıt veriyor:

Kişisel zayıflığını insanlığın zayıflığı yapanın kurtuluş umudu yoktur. Tanrının gerçeğine ve iyinin her yerdeki gücüne inanmaksızın Tanrının arkasına sığınmak hipokrasidir. Kendi kurtuluşunu herkesin kurtuluşunun üstüne yerleştiren kendini-aramadır.

Bu insanlar genel insanlıktan şüphe duyarlar, ama bireyleri aziz ilan ederler. İnsan doğası hakkında dehşet verici resim çizerler ve aynı zamanda, belli imtiyazlı bireyler önünde eğilmemizi (reverans yapmamızı) talep ederler.

Biliyoruz ki tek başına insan zayıftır, aynı zamanda biliyoruz ki bütün güçlüdür (Marx, 15 Mayıs, 1842).

KAYNAKÇA

Marx, K. (1974) *On freedom of the press and censorship* (Çev. Padover, S. P.). New York: McGraw-Hill.

Hardt, H. (1992) *Critical Communication Studies, history and theory in America*. NY. Routledge.

Engels, F. (1869). Die Zukunft, No. 185 (August 11); *Marx-Engels Archives at Marksists.firetrail.com/archive/bio/amrx/eng-1869.htm*.

Marx-Engels Archives: *Marksists.firetrail.com/archive/bio/amrx/eng-1869.htm*.

¹⁰ Sadece, Türkiye’de değil, birçok ülkede, basın yasası içinde olmayan, ama başka yasalar içinde olan ve basının adı geçmese bile, basının yaptıklarını suç olarak niteleyen diğer yasalar vardır.